

RESSCONGRESS

Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu

2.

ÇANAKKALE

Türkiye

2-4 Kasım 2018

TAM METİN KİTABI

CONFERENCE PROCEEDINGS

ÇANAKKALE

www.resscongress.com

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

II. INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF EDUCATIONAL SCIENCES AND SOCIAL SCIENCES

Editör
Prof. Dr. Dinçay KÖKSAL

Aralık, 2018

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

II. International Symposium of Educational Sciences and Social Sciences

BİLDİRİ TAM METİN KİTABI

Conference Proceedings

Editör

Prof. Dr. Dinçay KÖKSAL

Bu kitabın basım, yayın, satış hakları Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Derneği'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

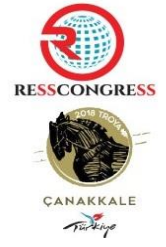
Yayıncı Sertifika No : 35376

ISBN : 978-605-82193-6-6

Baskı : Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Derneği

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi işbirliğinde; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen “II. Uluslararası Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Bilimler Sempozyumu’na” 6 farklı ülkeden 257 konuşmacı katılmış olup kongrede toplamda 193 bildiri sunulmuştur.

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

**II. INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF
EDUCATIONAL SCIENCES AND SOCIAL SCIENCES**

**02-04 KASIM / 02-04 OCTOBER
ÇANAKKALE**

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

DAVETLİ KONUŞMACILAR

KEYNOTE SPEAKERS

Prof. Dr. Mustafa Yunus ERYAMAN
Vice President of World Educational Research Association

Dr. Jamie Schlais Barnes
Netherlands

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL
Başkent University

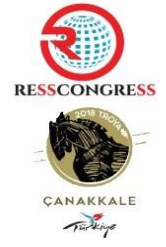
Prof. Dr. Ali YAKICI
Gazi University

Dr. Wisam Alcasım

Bagdat University

Sempozyum Onur Kurulu Başkanları / Symposium Honorary Chairman

Prof. Dr. Yücel ACER – Rector - Çanakkale Onsekiz Mart University

Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR – Rector - Bandırma Onyediy Eylül University

Düzenleme Kurulu Başkanı / Chairman of the Organizing Committee

Prof. Dr. Dinçay KÖKSAL - Çanakkale Onsekiz Mart University

Düzenleme Kurulu / Organizing Committee

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ – Çanakkale Onsekiz Mart University

Prof. Dr. Mehmet KÜÇÜK –Recep Tayyip Erdoğan University

Prof. Dr. Lubna AKRUŞ Ürdün University

Prof. Dr. Hüseyin ERKUL - Çanakkale Onsekiz Mart University

Prof. Dr. Gülten GÜMÜŞTEKİN - Çanakkale Onsekiz Mart University

Prof. Dr. Omer DIDOUH - Telmican University

Assoc. Prof. Dr. Yusuf AVCI - Çanakkale Onsekiz Mart University

Assoc. Prof. Dr. Mesut GÜN - Nevşehir Hacı Bektaş Veli University

Dr. Mehtap ÖZDEN - Çanakkale Onsekiz Mart University

Dr. Abdullah AYDIN – Mustafa Kemal University

Öğr. Gör. Arzu BAYINDIR - Çanakkale Onsekiz Mart University

Dr. Wisam Abdullah Al-JASIM- Bağdat University

Dr. Samira ALUĞVEY-Cezayir University

Dr. Amira ABDULHAY - Uluslararası Afrika University

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

BİLİM VE DANIŞMA KURULU / SCIENTIFIC AND ADVISORY BOARD

- Prof. Dr. Abdulbasit Jasım Mohammed - Ambar University
Prof. Dr. Abdullah Okumuş- İstanbul University
Prof. Dr. Abdülkadir Şenkal- Kocaeli University
Prof. Dr. Adem Esen - İstanbul University
Prof. Dr. Adnan Mahiroğulları- Cumhuriyet University
Prof. Dr. Ahmet Ataç – Manisa Celal Bayar University
Prof. Dr. Alaattin Canbay – Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Ali Duymaz - Balıkesir University
Prof. Dr. Ali Göçer- Erciyes University
Prof. Dr. Ali Yakıcı – Gazi University
Prof. Dr. Alpaslan Serel - Bandırma Onyedi Eylül University
Prof. Dr. Ammar Musaidı - Cezayir University
Prof. Dr. Arif Sariçoban - Selçuk University
Prof. Dr. Asuman Seda Saracaloğlu - Adnan Menderes University
Prof. Dr. Ayhan Gençler- Trakya University
Prof. Dr. Aynur Koçak- Yıldız Teknik University
Prof. Dr. Aysun Yavuz – Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Ayşe Yücel Çetin- Gazi University
Prof. Dr. Bayrak Farıs Hussein - Teekreet University
Prof. Dr. Binnur Yeşilyaprak - Ankara University
Prof. Dr. Bünyamin Bacak- Çanakkale Onsekiz University
Prof. Dr. Cemil Öztürk - Marmara University
Prof. Dr. Chika T Sehoole - Pretoria University
Prof. Dr. Cüneyt Akı - Çanakkale Onsekiz University
Prof. Dr. Çavuş Şahin - Çanakkale Onsekiz University
Prof. Dr. Dinçay Köksal - Çanakkale Onsekiz University
Prof. Dr. Douglas Franklin - Ohiao University
Prof. Dr. Ebru Aktan Acar - Çanakkale Onsekiz University
Prof. Dr. Ebubekir Sofuoğlu - Sakarya University
Prof. Dr. Ercan Kiraz- Çanakkale Onsekiz University
Prof. Dr. Erdal Karagöl- Yıldırım Beyazıt University
Prof. Dr. Erhan Gümüş- Çanakkale Onsekiz University
Prof. Dr. Eyüp Akman- Kastamonu University
Prof. Dr. Esra Bukova Güzel - Dokuz Eylül University
Prof. Dr. Fatih Köksal- Amasya University
Prof. Dr. Firdevs Güneş – Ankara University
Prof. Dr. Firdevs Karahan - Sakarya University
Prof. Dr. Funda Toprak - Ankara Yıldırım Beyazıt University
Prof. Dr. Gölge Seferoğlu - Orta Doğu Teknik University
Prof. Dr. Gülten Gümüştekin - Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Halil Awda - Najah Filistin University
Prof. Dr. Halit Karatay - Bolu Abant İzzet Baysal University
Prof. Dr. Halis Yunus Ersöz- İstanbul University
Prof. Dr. Hasan Kaplan - İbn Haldun University
Prof. Dr. Hasan Kavruk - İnönü University
Prof. Dr. Havise Güleç – Çanakkale Onsekiz Mart University

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

- Prof. Dr. Hilal Derwish - Lübnan University
Prof. Dr. Hüseyin Erkul - Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Hüsnü Baysal – Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. İbrahim Ahmad Bajunıd
Prof. Dr. İbraheem Albaidhanı - Iraq Al-Mustansiriya University
Prof. Dr. İbraheem Saeed Albaidhanı - Mustansiriya University
Prof. Dr. İhsan Doğrusöz - Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. İsmail Coşkun - İstanbul University
Prof. Dr. İsmail Kızılırmak - İstanbul University
Prof. Dr. İsmail Tarhan- Çanakkale Onsekiz University
Prof. Dr. İsmet Çetin- Gazi University
Prof. Dr. Kathleen Malu - William Paterson University
Prof. Dr. Kemal Sözen - Akdeniz University
Prof. Dr. M. Fatih Kirişçiöğlü- Gazi University
Prof. Dr. M. Naci Önal- Muğla Sıtkı Koçman University
Prof. Dr. M. Öcal Oğuz- Gazi University
Prof. Dr. Mahmut Bilen - Sakarya University
Prof. Dr. Mehmet Aça - Marmara University
Prof. Dr. Mehmet Ay– Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Mehmet Baştürk – Balıkesir University
Prof. Dr. Mehmet Demirezen - Hacettepe University
Prof. Dr. Mehmet Küçük – Rize Recep Tayyip Erdoğan University
Prof. Dr. Mehmet Narlı- Balıkesir University
Prof. Dr. Mehmet Şahingöz- Gazi University
Prof. Dr. Mehmet Ali Salahlı – Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Mete Taşlıova - Yıldırım Beyazıt University
Prof. Dr. Metin Ekici – Ege University
Prof. Dr. Metin Ergün - Gazi University
Prof. Dr. Metin Toprak - İstanbul University
Prof. Dr. Mostafa Moslem - Al-Zahraa University
Prof. Dr. Mufeed Nayyef Turkı - Ambar University
Prof. Dr. Muhlise Coşgun Ogeyik - Trakya University
Prof. Dr. Muhtar Kutlu - Ankara University
Prof. Dr. Musa Çifçi – Uşak University
Prof. Dr. Mustafa Aykaç - Kırklareli University
Prof. Dr. Mustafa Görün – Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Mustafa Kemal Şan - Sakarya University
Prof. Dr. Mustafa Safran- Gazi University
Prof. Dr. Mustafa Sarı- Bandırma Onyediy Eylül University
Prof. Dr. Mustafa Volkan Coşkun – Muğla Sıtkı Koçman University
Prof. Dr. Mustafa Yunus Eryaman – Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Nebi Özdemir- Hacettepe University
Prof. Dr. Necdet Hayta- Gazi University
Prof. Dr. Nesrin Sis - İnönü University
Prof. Dr. Nevide Akpınar Dellal– Muğla Sıtkı Koçman University
Prof. Dr. Nurhayat Çelebi - Karabük University
Prof. Dr. Nurettin Öztürk - Pamukkale University
Prof. Dr. Pakize Aytaç- Gazi University

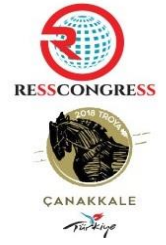
II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

- Prof. Dr. Raid Najı Ahmed - Felluce University
Prof. Dr. Recai Aydın - International University Of Sarajevo
Prof. Dr. Rene Natowicz - Paris-Est University
Prof. Dr. Rıza Arslanser - Bandırma Onyedi Eylül University
Prof. Dr. Richard Dlc Gonzales - University Of Santo Tomas
Prof. Dr. Salih Çepni – Uludağ University
Prof. Dr. Salih Zeki Genç – Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Sedat Murat - İstanbul University
Prof. Dr. Selahattin Dilidüzgün - İstanbul University
Prof. Dr. Selçuk İpek – Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Seyyit Köse - Abant İzzet Baysal University
Prof. Dr. Şenol Çelik - Balıkesir University
Prof. Dr. Şevket Yavuz – Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Uğur Çevik - Karadeniz Teknik University
Prof. Dr. Yılmaz Geçit – Rize Recep Tayyip Erdoğan University
Prof. Dr. Yücel Bulut - İstanbul University
Prof. Dr. Zekeriya Karadavut- Akdeniz University
Prof. Dr. Zeki Parlak- Marmara University
Assoc. Prof. Dr. Alpaslan Okur - Sakarya University
Assoc. Prof. Dr. Ali Şahin Örnek – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Alper Şener - Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Asmaa Albadrı – Amman University
Assoc. Prof. Dr. Aşkın Koyuncu – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Ayşe Derya Işık – Bartın University
Assoc. Prof. Dr. Betül Timur - Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Birol Akgül– Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Burak Darıcı -Bandırma Onyedi Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Bülent Güven – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Cahit Aslan - Çukurova University
Assoc. Prof. Dr. Celalettin Yanık- Bandırma Onyedi Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Cevdet Cengiz - Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Cüneyt Akar - Bandırma Onyedi Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Cüneyt Kılıç – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Çiğdem Şahin Taşkın - Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Dilek Ergönenç Akbaba- Gazi University
Assoc. Prof. Dr. Dilek Kantar– Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Duygu Uçgun – Niğde Ömer Halisdemir University
Assoc. Prof. Dr. Ece Zehir Topkaya – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Ercan Kocayörük – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Erdoğan Kaya – Anadolu University
Assoc. Prof. Dr. Erdoğan Tezci - Balıkesir University
Assoc. Prof. Dr. Ersin Kavi- Yalova University
Assoc. Prof. Dr. Ertan Demirkapı - Bandırma Onyedi Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Evren Karayel Gökkaya– Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Muhammed Eyyüp Sallabaş – Yıldız Teknik University
Assoc. Prof. Dr. Fahri Temizyürek - Gazi University
Assoc. Prof. Dr. Faruk Taşçı - İstanbul University
Assoc. Prof. Dr. Fatih Aysan - Şehir University

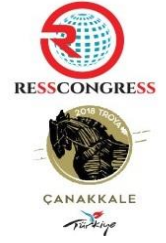
II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

- Assoc. Prof. Dr. Fatih Yılmaz - Yıldız Teknik University
Assoc. Prof. Dr. Fatma Bölükbaş Kaya - İstanbul University
Assoc. Prof. Dr. Ferudun Hakan Özkan – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Feyza Sönmezöz – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Filiz Mete - Hacettepe University
Assoc. Prof. Dr. Fulya Topçuoğlu Ünal - Dumlupınar University
Assoc. Prof. Dr. Gabriella Agrusti - Lumsa University
Assoc. Prof. Dr. Gökhan Arı - Düzce University
Assoc. Prof. Dr. Hasan Aydın Okuyan - Bandırma Onyedi Eylül University
Assoc. Prof. Dr. İmad Hamdi İbrahim - Sohac University
Assoc. Prof. Dr. İbrahim Aydın - Balıkesir University
Assoc. Prof. Dr. İlhan Adiloğulları - Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. İlhan Erdem - İnönü University
Assoc. Prof. Dr. İlke Evin Gencil – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. İsmail Hira- Sakarya University
Assoc. Prof. Dr. Kadir Arslanboğa– Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Kemalettin Deniz- Gazi University
Assoc. Prof. Dr. Keziban Tekşan - Ordu University
Assoc. Prof. Dr. Levent Şahin- İstanbul University
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Emin Erçakar- Bandırma Onyedi Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Kurudayıoğlu - Abant İzzet Baysal University
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Merve Özaydın- Gazi University
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Tektaş - Bandırma Onyedi Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Meral Demiryürek - Hitit University
Assoc. Prof. Dr. Meryem Hayır Kanat – Yıldız Teknik University
Assoc. Prof. Dr. Metehan Yılgör- Bandırma Onyedi Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Metin Boşnak - Sabahattin Zaim University
Assoc. Prof. Dr. Musa Gök- Bandırma Onyedi Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Mustafa Çalışır - Sakarya University
Assoc. Prof. Dr. Muzaffer Koç - Marmara University
Assoc. Prof. Dr. Nail Yılmaz - Marmara University
Assoc. Prof. Dr. Nevin Akkaya - Dokuz Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Nihad Kurdiya - Alzahraa University
Assoc. Prof. Dr. Nihat Gürel Kahveci - İstanbul University
Assoc. Prof. Dr. Nihan Demiryay - Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Nurgül Begiç - Çankırı Karatekin University
Assoc. Prof. Dr. Pelin Kanten– Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Pesent Doğan – Marmara University
Assoc. Prof. Dr. Orhan Koçak - İstanbul University
Assoc. Prof. Dr. Özgür Özay – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Rüstem Aslan – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Rüştü Ilgar – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Sadık Erol Er - Çukurova University
Assoc. Prof. Dr. Said Elhousein Abdouli - Carthage University
Assoc. Prof. Dr. Selçuk Peker- Necmettin Erbakan University
Assoc. Prof. Dr. Selman Yılmaz - İstanbul University
Assoc. Prof. Dr. Serdarhan Musa Taşkaya - Mersin University
Assoc. Prof. Dr. Serkan Timur - Çanakkale Onsekiz Mart University

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

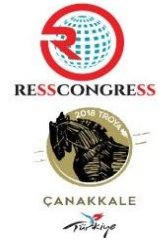
- Assoc. Prof. Dr. Sibel Telli – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Sinan Gönen- Selçuk University
Assoc. Prof. Dr. Suat Uğur – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Suna Korkmaz - Bandırma Onyedi Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Şevkiye Kazan Nas- Akdeniz University
Assoc. Prof. Dr. Tomáš Čech - Univerzita Palackého V Olomouci
Assoc. Prof. Dr. Violeta Janusheva - Universitu "Kliment Ohridski" - Bitola
Assoc. Prof. Dr. Xhemile Abdiu - Tiran University
Assoc. Prof. Dr. Yeşim Zümrüt- Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Yılmaz Yeşil- Gazi University
Assoc. Prof. Dr. Yusuf Avcı – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Yusuf Yiğit – Çanakkale Onsekiz Mart University
Assoc. Prof. Dr. Zekerya Batur - Uşak University
Dr. Abdumuhamin Eldirşevi - Al-Zahraa University
Dr. Adil Çoruk - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Adile Yılmaz- Akdeniz University
Dr. Ahmet Atalay - Artvin Çoruh University
Dr. Alaaldin Ismail – Malezya Sultan University
Dr. Aslihan Nakıboğlu- Niğde Ömer Halisdemir University
Dr. Atiye Nazlı- Hitit University
Dr. Aysun Nüket Elçi – Manisa Celal Bayar University
Dr. Aziz Beli - Kahramanmaraş Sütçü İmam University
Dr. B. Erdem Dağıstanlıoğlu - Çukurova University
Dr. Başak Karakoç Öztürk - Çukurova University
Dr. Bekir Mehmet Ali - Al-Zahraa University
Dr. Bilal Yıldırım - İstanbul Sebahattin Zaim University
Dr. Bilge Bağcı Ayrancı – Bozok University
Dr. Burcu Özdemir Beceren - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Deniz Kürşad- Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Didem Çatal- Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Donald Staub - Bandırma Onyedi Eylül University
Dr. Eda Tok - Düzce University
Dr. Emad Kazi Kanaan - Kilis 7 Aralık University
Dr. Erkan Atalmış - Kahramanmaraş Sütçü İmam University
Dr. Erol Barın - Başkent University
Dr. F. Sevil Yalçın - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Fatih Doğan - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Fatih Mehmet Uğurlu - Fırat University
Dr. Fatma Şükran Elgeren – Manisa Celal Bayar University
Dr. Gamze Tezcan - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Gökhan Aba- Bandırma Onyedi Eylül University
Dr. Gül Banu Üstün Duman- Bülent Ecevit University
Dr. Gülnur Aydın – Adnan Menderese University
Dr. Gülenaz Selçuk – Manisa Celal Bayar University
Dr. Güler Çavuşoğlu - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Gülşah Halıcı- Bozok University
Dr. H. Cenk Beyhan- Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. H. Yılmaz Küçüköncü - Çanakkale Onsekiz Mart University

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

- Dr. Hanife Akgül – Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Haydar Durukan - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Hesham Ahmed Assanı – Dubai University
Dr. Hulusi Geçgel - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Huriye Sevinç Peker – Arel University
Dr. İbrahim Ethem Arıoğlu – Ankara Yıldırım Beyazıt University
Dr. İsmail Elagöz - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Kadir Adamaz - Manisa Celal Bayar University
Dr. Kemal Yıldız - Bandırma Onyediy Eylül University
Dr. Line Burhan El Hatib - Al-Zahraa University
Dr. Mehmet Akkaya - Dokuz Eylül University
Dr. Mehmet Yalçın Yılmaz - İstanbul University
Dr. Mehmet Sercan Uztosun - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Mehtap Güneş Özden - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Metin Demirci- Kahramanmaraş Sütçü İmam University
Dr. Molay Hişam Al-İdrısı Mohammed V Rabat - Fas University
Dr. Murat Yıldız - Aksaray University
Dr. Mustafa Tekin - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Mustafa Türkmen - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Müge Karakaş - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Nabeel Madallah Hamad - Ambar University
Dr. Nagihan İmer Çetin - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Onur Alp Kayabaşı- Aksaray University
Dr. Oya Erenoğlu - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Ömer Tuğrul Kara – Çukurova University
Dr. Pınar Yıldız - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Rabia Gökçen Kayabaşı-Aksaray University
Dr. Rasha Yahya Issa – Irak Kufa University
Dr. Salim Razi - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Seda Çavuş Güngören - Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Sedat Bahadır- Artvin Çoruh University
Dr. Sedat Balyemez - Bartın University
Dr. Şahin Şimşek - Kastamonu University
Dr. Tuğçe Erdal- Bozok University
Dr. Ünsal Yılmaz Yeşildal- Akdeniz University
Dr. Vefa Savaşkan - Sinop University
Dr. Yasemin Uzun – Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Yasin Taş - Harran University
Dr. Zait Burak Aktuğ – Niğde Ömer Halisdemir University
Dr. Zeynep Yücel - Bandırma Onyediy Eylül University
Dr. İbrahim Demirkale - Çukurova University
Dr. Khouatra Samia - Algerinne Boumereds University
Dr. Mary Beth Schaefer -St. Johns University
Dr. Thaher Al-Nowaram - Albaka University
Dr. Jamie Schlais Barnes - Netherlands

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

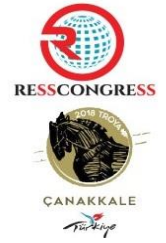

İçindekiler

Eğitim Bilimleri/Educational Sciences	1
EXAMINATION OF SUBJECTIVE WELL-BEING, BASIC PSYCHOLOGICAL NEEDS, FAMILY BELONGING AND PARENT PERCEPTION ACCORDING TO DEMOGRAPHIC VARIABLE ANALYSIS	2
"THE STORY OF A PUDDING" CHILDREN'S BOOK OF THE INVESTIGATION IN TERMS OF CHILDREN'S EDUCATION OF THE CONTENTS OF THE MESSAGES.....	10
EXAMINATION OF ADOLESCENTS' PERCEIVED PSYCHOLOGICAL CONTROL, SELF REGULATED SKILLS AND ACADEMIC MOTIVATION ACCORDING TO DEMOGRAPHIC VARIABLE ANALYSIS	16
THE RELATIONSHIP BETWEEN PERFECTIONISM AND PSYCHOLOGICAL WELL-BEING INVESTIGATION; A STUDY ON LAWYERS	26
THE EFFECT OF TWO DIFFERENT COOPERATIVE LEARNING METHODS ON ACADEMIC ACHIEVEMENTS AND EPISTEMOLOGICAL BELIEFS OF STUDENTS IN THE TEACHING OF THE UNIT OF THE STRUCTURE AND FEATURES OF THE MATTER.....	33
EVALUATING THE VERSANT ENGLISH TEST: SUCCESS OR FAILURE	41
ÇOCUKLARDAN LİDERLİK ÖĞRETİLERİ	50
TEACHERS' VIEWS ON PARTICIPATIVE LEADERSHIP AND ITS APPLICATION LEVEL BY THE HEADMASTERS	53
THE RELATIONSHIP BETWEEN PATRIARCHY AND GROWTH	67
PARTICLES IN THE TEXTS WRITTEN BY STUDENTS WHO ARE LEARNING TURKISH AS FOREIGN LANGUAGE.....	73
VALUATION OF CONCRETE AND ABSTRACT CULTURAL HERITAGE TAKES PLACE IN THE BOOK YEDİ IKLİM TÜRKÇE VE İSTANBUL	82
INVESTIGATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS SCIENCE	94
AN INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SECONDARY SCHOOL STUDENTS' INTEREST AND ATTITUDES TOWARDS SCIENCE	98
DETERMINATION OF PRE-SERVICE SCIENCE TEACHERS' PERCEPTIONS ABOUT ENVIRONMENT THROUGH WORD ASSOCIATION TEST	102
THE OPINIONS OF MASTER DEGREE STUDENTS IN SCIENCE TEACHING ABOUT STEM EDUCATION: FOCAL GROUP MEETING	107
BENZEŞME ÖGESİ BAĞLAMINDA ORTAK YEMEK KÜLTÜRÜNÜN SURİYELİ MÜLTECİLERE TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILMASI	118
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI OKULLARDA ÖĞRENİM GÖREN TÜRK ÖĞRENCİLERİN SURİYELİ ÖĞRENCİ ALGISI	126
BATI İLE ETKİLEŞİME GİREN TÜRK FİLM KARAKTERLERİNDE OTO-ORYANTALİZM .	137
TEACHERS 'VIEWS ON THE TEXTS OF POETRY IN THE SECONDARY TURKISH LANGUAGE BOOKS.....	144
SOCIAL ADAPTATION IN UNIVERSITY STUDENTS	159

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

SCIENCE TEACHERS' OPINIONS ON THE USE OF ANALOGY.....	165
STUDENT OPINIONS ABOUT 3D PRINTER MATERIALS DEVELOPED FOR THE TEACHING OF ATOMIC STRUCTURE.....	171
AİLE ÜYELERİNDE GÜÇ ALGISI	178
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE RÜMİNATİF DÜŞÜNCENİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ VE BİLİŞSEL ESNEKLİK İLE ARASINDAKİ İLİŞKİ	186
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ZİHİNSEL DAYANIKLILIK İLE ÜSTBİLİŞSEL FARKINDALIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ALGILANAN SOSYAL DESTEK VE YAŞAM DOYUMU ÜZERİNE ETKİSİ.....	192
SPEAKING PROBLEMS OF FOREIGN STUDENTS LEARNING TURKISH AND SOLUTION SUGGESTIONS (THE CASE OF A2 LEVEL)	199
GRADUATE STUDENTS 'VIEWS ON GRADUATE EDUCATION AND REALITY SHOCK..	205
VIEWS OF CANDIDATE TEACHERS ABOUT PROBLEMS IN THE PROCESS OF CANDIDATE TEACHERS TRAINING.....	210
IDENTIFYING MOTIVATION AND ATTITUDES OF PREP CLASS STUDENTS TOWARDS LEARNING ENGLISH	238
CERAMIC PRODUCTS BASED ON THE CULTURE OF THE BRONZE AGE IN NAKHCHIVAN REGION	245
TUNÇ ÇAĞI SERAMİKLERİ IŞIĞINDA NAHÇIVAN YÖRESİNİN KÜLTÜRÜ	245
ÖĞRETMENLERİN ETKİLEŞİMLİ TAHTAYLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİ	259
TEACHERS' OPINION ABOUT INTERACTIVE BOARD.....	259
TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ DİNLEME SORUNLARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİ .	263
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABININ DRAMA VE OYUN AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	271
TEACHING ESP COURSES IN THE DEPARTMENT OF MUSEUM STUDIES	282
ÖZEL EĞİTİM GEREKSİNİMİ OLAN ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	291
DEĞİŞEN SINAV SİSTEMİNİN ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	295
GIDA KALİTE KONTROLÜ VE ANALİZİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN KİMYA KAVRAMI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ	299
TOPLUMUMUZDA TÜKETİLEN HAZIR GIDALARIN KALİTESİ VE KONTROLÜ HAKKINDA HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ	305
ÜLKEMİZDE BULUNAN MADEN KAYNAKLARI VE BOR MADENİ HAKKINDA HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ	310
YAPAY ZEKÂ, NANO ROBOTLAR VE İNSANSIZ ARAÇLAR HAKKINDA HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ.....	316

Güzel Sanatlar / Fine Arts 321

FROM THE MAGICAL REALITY OF NOVEL TO THE MAGIC OF CINEMA: <i>LIFE OF PI</i> FROM THE REALITY OF LIFE TO THE REALITY OF TELEVISION: <i>SURVIVOR</i>	322
--	-----

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

KÜLTÜREL BELLEK VE KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI KAPSAMINDA MÜZELERİN KULLANIMI..... 326

İlahiyat ve Din Bilimleri / Theology and Religious Sciences..... 332

“AFRÂDU KALÎMÂTIL-QUR’ÂNÎL-AZÎZ” OF IBN FÂRIS AND AFRÂD AS A BRANCH OF THE SCIENCE OF WUCÛH AND NAZÂİR 333

DİN VE ŞİDDET 356

KÂDÎ BEYZÂVÎ'YE (Ö. 685/1289) GÖRE İLLETİN TESPİT YOLLARI NELERDİR? 363

SOCIAL CHANGE AND PROPHET IMAGINATION: A REVIEW WITHIN THE CONTEXT OF THE PENDULUM THEORY 369

Sağlık ve Spor Bilimleri / Health and Sport Sciences 376

THE EMISSIONAL CHARACTERISTICS OF MOTHERS WITH POOR APPETITE-CHILDREN 377

STUDYS AND EVALUATIONS OF NEIGHBORHOOD DISASTER VOLUNTEERS IN DISASTER MANAGEMENT; BURSA MODEL 381

SPOR EĞİTİM MODELİ KAPSAMINDA İŞLENEN FUTBOL ETKİNLİĞİNDE MAVİ KART UYGULAMASININ ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ: ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ 385

SPIRITUAL CARE RESEARCHES ON HEALTH SERVICES IN TURKEY: A SYSTEMATIC ANALYSIS 397

THE PERCEIVED STRESS REACTIVITY SCALE FOR ADOLESCENT ATHLETES: TRANSLATION, VALIDITY AND RELIABILITY STUDY 406

Sosyal Beşeri ve İdari Bilimler / Social Humanities and Administrative Sciences 413

MORALITY IN POLITICS 414

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FLÖRT ŞİDDETİNE KARŞI TUTUMLARI 438

ARE WE REALLY “FREE” IN THE CHOICES WE MAKE? 445

OTTOMAN BANK IN HISTORY 450

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ İŞ DOYUMU VE TÜKENMİŞLİK SENDROMUNUN ARAŞTIRILMASI..... 473

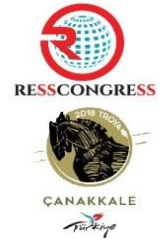
TAX HAVENS AND TRANSFER PRICING PROBLEM IN ELECTRONIC COMMERCE 484

EVALUATION OF CEMENT SECTOR IN THE LIGHT OF TURKEY'S MACROECONOMIC INDICATORS 489

LEYLÂ HANIM DÎVAN CONCEPT IN THE ADVERSARY..... 503

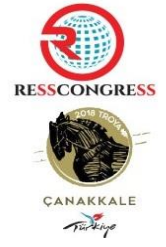
METAFORES USED IN ORHAN PAMUK'S "RED HAIR WOMAN" NOVEL AND THE CONTRIBUTION OF THESE METAPHORES TO NOVEL..... 509

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

AN EXAMPLE OF CHANGING CONTEXTS OF FOLKTALES: İZMİR	513
A STUDY ON THE WEDDING TRADITIONS OF BUĞDAYLI VILLAGE IN THE CITY OF TOKAT.....	517
ANALYSIS OF THE ACTIVITY LEVELS OF HEALTH SYSTEMS IN CIS COUNTRIES	521
CURRENT SITUATION ANALYSIS OF MEDIA	529
GERMAN EMPEROR WILHELM II'S ÇANAKKALE VISIT (1917)	535
KALA-İ SULTANİYE ANTLAŞMASI'NDAN MONTREUX SÖZLEŞMESİ'NE BOĞAZLAR MESELESİ.....	541
AVANZÂDE MEHMET SÜLEYMAN'IN ESERLERİNDE MODA VE KADINA BAKIŞ	550
THE IMPLICATIONS OF THE WAR WHICH IS NOT FOUGHT	560
EDEBİYAT EĞİTİMİNE DAİR BAZI SORU(N)LAR	576
THE RELATION BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND PERFORMANCE: A RESEARCH ON BANK EMPLOYEES	581
THE ROLE OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP ON SHARING ECONOMY	585
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞININ, TÜRKİYE'DE SİYASİ MUHALEFETİN OLUŞUMUNA ETKİSİ 594	
EVALUATION OF DEMOCRATIZATION POLICIES IN GOVERNMENT PROGRAMS (1980-2018).....	599
A QUALITATIVE ANALYSIS OF AUDITOR OPINIONS IN INDEPENDENT AUDIT REPORTS IN 2013-2017 PERIODS	613
PEACE JOURNALISM IN THE CONTEXT OF PRESS ETHIC CODES	627
CREATIVE ACCOUNTING PERCEPTION AS MANIPULATION EXTENSION IN INDEPENDENT AUDIT: A STUDY ON INDEPENDENT AUDITORS IN TURKEY	636
THE RELATIONSHIP BETWEEN FOREIGN TRADE AND ECONOMIC GROWTH: THE CASE OF TURKEY.....	660
OTTOMAN PERCEPTION IN THE REPUBLICAN ERA TURKISH NOVEL: THE CASE OF AHMET HAMDİ TANPINAR.....	675
SEMANTIC FEATURES OF THE IDIOM "AYAK DERİ" IN OTTOMAN POETRY.....	684
ACTIVATING CULTURAL AWARENESS IN OUR CLASSES.....	689

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

BİLDİRİ TAM METİNLERİ

CONFERENCE PROCEEDINGS

PEACE JOURNALISM IN THE CONTEXT OF PRESS ETHIC CODES

İbrahim Sena Arvas

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İletişim Fakültesi, ibrahimarvas@ibu.edu.tr

ABSTRACT

This study was conducted based on the idea that existing ethical codes do not adequately encourage peace journalism. In this context, the sources related to peace journalism have been screened and the principles that are expected to be included in the new journalism concept that are necessary for the practice of peace journalism are listed. Following this ranking, a literature review on the current professional codes of ethics was made and the existing ethic codes were compared with the new journalism understanding. As a result of this comparative literature review, it was found that existing codes of ethics in the field of press did not adequately encourage peace journalism. To contribute to the literature of peace journalism that has a background of nearly twenty years and to emphasize the inadequacy of professional codes of ethics, which are thought to not be reflecting the requirements of the era, regarding peace journalism are among the main purposes of this study. In the conclusion part of the study, the data obtained as a result of the comparative literature review were interpreted and recommendations were given about what the new professional ethic codes required by peace journalism should include.

Key Words: Peace journalism, Social responsibility, Press ethic, Ethic codes.

BASIN MESLEK ETİĞİ BAĞLAMINDA BARIŞ GAZETECİLİĞİ

ÖZET

Bu çalışma, mevcut etik kodların barış gazeteciliğini yeterince teşvik etmediği düşüncesinden hareketle yapılmıştır. Bu doğrultuda barış gazeteciliği konulu kaynaklar taranmış ve barış gazeteciliği pratiği için gerekli olan yeni habercilik anlayışının içerisinde yer alması beklenen ilkeler sıralanmıştır. Bu sıralamanın akabinde mevcut mesleki etik kodlarla ilgili bir kaynak taraması yapılarak, yeni habercilik anlayışı ile mevcut etik kodlar karşılaştırılmıştır. Gerçekleştirilen bu karşılaştırmalı kaynak taraması sonucunda basın alanında var olan mevcut meslek etik kodlarının barış gazeteciliğini yeterince teşvik etmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Aşağı yukarı yirmi yıllık bir alt yapıya sahip olan barış gazeteciliği literatürüne katkıda bulunmak ve çağın gerekliliklerini yansıtmadığı düşünülen mesleki etik kodların barış gazeteciliği karşısındaki yetersizliğini vurgulamak bu çalışmanın temel amaçlarındandır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise; gerçekleştirilen karşılaştırmalı kaynak taraması sonucu elde edilen veriler yorumlanarak, barış gazeteciliğinin gerektirdiği yeni mesleki etik kodların neler içermesi gerektiği konusunda öneriler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Barış gazeteciliği, Sosyal sorumluk, Basın etiği, Etik kodlar.

1. Giriş

İlk kez 1970'lerde Johan Galtung tarafından gündeme getirilen barış gazeteciliğinin kuramsal alt yapısı 1990'ların sonunda oluşmaya başlamıştır. Barış gazeteciliği fikri temelde, toplumun basın yoluyla şiddete, nefrete ve savaşmak düşüncesine yönlendirilmesini engellemek amacıyla ortaya atılmıştır. Barış gazeteciliği, çatışmalara duyarlı gazetecilik, arabulucu ya da aracı gazetecilik, proaktif gazetecilik, önleyici (preventive) gazetecilik gibi çeşitli isimlerle anılsa da hepsi aynı kavram ve yöntem üzerinde birleşir: Kitle iletişimi tekniklerinin anlaşmazlık ve çatışmaların önlenmesine ve barışçıl yollarla çözümüne yönelik amaçlarla kullanılması (Yıldız, 2012: 29). Bu çerçevede, barış gazeteciliği barışı savunan, barışa, barış için yapılanlara haber değeri atfeden, bu arada çatışmalı durumlarla ilgili olarak yapılan her türlü habercilikte savaşı, şiddeti kışkırtmak yerine barışı, çözümü kolaylaştırmak peşinde olan bir gazeteciliktir. Dolayısıyla savaş gazeteciliğinde sadece savaş haber değerleri taşırken, barış gazeteciliğinde savaşın şiddetinin doruğunda olduğu zamanlarda bile, barış çabalarına özel haber değeri verilir (Alankuş, 2009: 112). Geleneksel gazetecilik anlayışının, savaş haberlerini sunarken, zaman zaman barışçıl unsurlardan ziyade çatışmaya ve savaşa ilişkin unsurları ön plana

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

çıkardığı eleştirisi, yeni arayışların çıkış noktasını oluşturmuştur. Geleneksel gazeteciliğin haber sunumları, toplumda biz ve öteki karşıtlığının doğmasına, eşitsiz toplumsal tabakalar yaratılmasına ya da sürdürülmesine katkı sağlayabilmektedir. Barış gazeteciliği, bu temel düşünceden hareketle savaş haberlerine ilişkin yukarıda bahsedilen tutumlardan kaçınan, yeni bir haber söyleminden söz etmektedir (Dündar, Deniz, 2010: 201).

Tanımlarından da anlaşılacağı gibi barış gazeteciliği, şiddetin her türlüşünün toplum algısında normalleştirilmesine karşı çıkmaktadır. Bu bağlamda barış gazeteciliği tavrını sadece savaş karşıtı bir eylem olarak tanımlamak, geçmişten bu güne konuyla ilgili yapılan tüm çalışmalara ve çabalara haksızlık olacaktır. Yukarıda da değinildiği gibi barış gazeteciliği, savaş gazeteciliğine tepki olarak doğmuş ancak daha sonra şiddetin her türlüşüne karşı bir gazetecilik duruşu, tavrı haline almıştır. Özetle barış gazeteciliği, gazetecilerin çatışmasızlığa ve barışa olumlu katkı sağlamak amacıyla benimsemeleri gereken bir mesleki tavidir.

Son yirmi yılda barış gazeteciliği kavramının gazeteciler tarafından bir tavır olarak benimsenmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Barış gazeteciliğinin ahlaki ve vicdani bir refleks olarak benimsenmesi için mevcut mesleki etik kodlar tarafından teşvik edilmesi gerekmektedir. Yeni bir habercilik anlayışı gerektiren barış gazeteciliği tavrı, ancak haberde tarafsızlık ve gerçeklik gibi ilkelerin yeniden yorumlanması ile uygulanabilecek bir yaklaşımdır. Sadece olanı aktarmak, salt bir tarafsızlık benimsemek, gerçeklere iman ederek hiçbir otokontrol mekanizmasını işletmemek, nihayetinde haberin gazetecinin kurgusu olduğu gerçeğini göz ardı ederek deyim yerinde ise; elçiye zeval olmaz anlayışıyla haber yapmak, basın alanındaki mevcut etik kodlarla çelişmiyor gibi görünmektedir. Oysa bu anlayış barış gazeteciliği tavrının önündeki en büyük engeldir.

Bu doğrultuda, uzun yıllardır güncellenmeyen basın meslek etik kodlarının, çağın gereklilikleri ve gazetecilik uygulamalarında yenilikler göz önünde bulundurularak yeniden ele alınması ihtiyacı doğmuştur. Özellikle 2000'li yıllara gelindiğinde internet teknolojisinin de hızla gelişmesi ve gazetecilik mesleğine yeni hareket alanları açmasıyla basın alanında hızlı değişimler yaşanmaya başlanmıştır. Dijital çağ olarak da adlandırılan günümüzde, gazeteci nedir sorusunun cevabı bile değişmiştir. Burada altı çizilmesi gereken temel tartışma ise dijital çağdaki basın meslek etiği kodlarının akıbetidir (Meyer, 2011: 31). İnternet teknolojisi gazetecilik alanına hâkimiyet kurmaya başladıktan sonra basın meslek etiği kodlarının güncellenmesi de durmuştur. Sürekli yenilenen bir teknoloji olan internet beraberinde gazetecilik mesleğine farklı ve yeni hareket alanları, uygulamalar ve tanımlamalar kazandırmıştır. Meslek etiği kodları ise bu güncellenme hızı karşısında sabit kalmışlardır. Günümüzde internet medyası kendi ahlak kurallarını, denetim veya özenetim mekanizmalarını oluşturma çabasıdadır. Bu durum için; geçmişte gazetecinin davranış kurallarını belirleyen otoriteler internetin yenilikleri karşısında çaresiz kaldılar da denilebilir.

Nefret söylemi ve özellikle barış gazeteciliği gibi yeni kavramların uygulamada teşvik edilmesi ve gazetecilik mesleğinin etik kodları arasında yer almaması dolayısıyla gerek basın konseyleri gerekse basın meslek örgütleri tarafından henüz yeterince benimsenmemiş olması basın meslek etiği bakımından son derece olumsuz bir gelişmedir. Oysa hali hazırda barış gazeteciliğine ilişkin birçok makale yazılmış, nefret söylemine ilişkin araştırmalar ve tanımlamalar yapılmıştır.

Dünyada ve Türkiye'de barış gazeteciliği konusunda bir farkındalığın oluşması için çalışmalar yapan araştırmacılar, mevcut etik kodlar arasında barış gazeteciliği kavramına destek olabilecek tavsiyeler aramaktadır. Araştırmacılar mevcut etik kodlar arasından savaşa, ırkçılığa, ayrımcılığa, şiddete karşı olan hükümleri bularak, barış gazeteciliği kavramını mevcut meslek etik kodları ile ilişkilendirmeye gayret etmektedirler.

Bu çalışma da, Türkiye'de bulunan mevcut basın etik kodlarının barış gazeteciliğini yeterince teşvik etmediği düşüncesinden hareketle yapılmıştır. Bu doğrultuda barış gazeteciliği konulu kaynaklar taranmış ve barış gazeteciliği pratiği için gerekli olan yeni habercilik anlayışının içerisinde yer alması beklenen ilkeler sıralanmıştır. Bu sıralamanın akabinde mevcut mesleki etik kodlarla ilgili bir kaynak taraması yapılarak, yeni habercilik anlayışı ile mevcut etik kodlar karşılaştırılmıştır. Bu kodlar; Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, Basın İlan Kurumu Basın Ahlak Esasları ve Basın Meslek İlkeleri ile sınırlandırılmıştır. Bu kodlardan ilki Türkiye'de basın alanında en saygın ve köklü meslek örgütü olan Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'ne, ikincisi adından da anlaşılacağı gibi, resmi ilanların dağıtımından sorumlu olan Basın İlan Kurumu'na, sonuncusu ise bir özenetim

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

mekanizması olarak kabul edilen Türk Basın Konseyi'ne aittir. Yukarıda da vurgulandığı gibi bu çalışmanın temel amacı adı geçen basın meslek etiği kodları içerisinde barış gazeteciliği tavrı ile çelişen ya da çelişmeyen noktaları tespit etmektir. Aşağı yukarı yirmi yıllık bir alt yapıya sahip olan barış gazeteciliği literatürüne katkıda bulunmak ve çağın gerekliliklerini yeterince yansıtmadığı düşünülen mesleki etik kodların barış gazeteciliği karşısındaki katkılarını veya yetersizliklerini vurgulamak da çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise; gerçekleştirilen karşılaştırmalı kaynak taraması sonucu elde edilen veriler yorumlanarak, barış gazeteciliğinin gerektirdiği yeni mesleki etik kodların neler içermesi gerektiği konusunda öneriler yer almaktadır.

2. Bir Habercilik Uygulaması Olarak Barış Gazeteciliği

Barış gazeteciliğinin temel özellikleri aşağıda madde madde özetlenen yaklaşımlarla ifade edilebilir (Lee ve Maslog, 2009'dan aktaran Yıldız, 2012: 62):

1. Çatışma durumlarında inisiyatif kullanmak, konuya dahil olmak.
2. Savaş, çatışma ve anlaşmazlıkların görünmeyen etkilerini sergilemek.
3. Etkin olanlar kadar, edilgen durumda olanlara ve olayın kaynağına da yönelmek.
4. Anlaşmazlığın çözümünde etkili olabilecek uzlaşma alanlarına da odaklanmak.
5. Anlaşmazlığın nedenleri kadar sonuçlarını da olumsuzluklarıyla ortaya koymak.
6. Taraflar arasında iyi-kötü ayırımından sakınmak.
7. Meseleye mümkün olduğunca fazla taraf açısından bakabilmek ve ilgili tüm tarafların sesine kulak vermek.
8. Tarafsız kalınmasa da anlaşmazlığın taraflarından biri olmamak.
9. Kazan-kazan yaklaşımı bağlamında çözüm, çıkış ya da amaç bulunabileceğini göz önünde bulundurmak.
10. Çatışma ve savaşın durması ve ateşkesin ilanıyla anlaşmazlık ya da çatışmaya olan ilgiyi kesmemek, çatışmadan sonra da yapıcı, durumu iyileştirici, uzlaştırıcı sorumluluklarını sürdürmek.
11. Kurbanlaştırıcı dil kullanmaktan sakınarak, yapılabilecekleri odaklanmak.
12. Şeytanlaştırıcı, canavarlaştırıcı dil kullanarak hedef ve sorumlu göstermemek, net ve kesin başlıklarla, uygun tanımlamalar kullanmak.
13. Nesnel ve arabulucu dil kullanmak. Duygusal ve abartılı sözlerden sakınmak.

Barış gazeteciliği iyi haber vermek anlamına gelmemektedir. Sadece geleneksel haber yapma yöntemleri karşısında, çatışmaların daha adil şekilde haberleştirilmesi anlamına gelmektedir. Barış haberciliği, profesyonel yaklaşımın ve gazetecilik performansının geliştirilebileceğine ve medyanın daha iyi kamu hizmeti sunmasını sağlayabileceğine işaret etmektedir (Shinar, 2007:3'ten aktaran Alankuş, 2016: 52). Barış gazeteciliği, sadece savaşa karşı olma durumunun çok ötesinde olan bir gazetecilik tavrıdır.

Örneğin; bir hemzemin geçitte tren çarpması sonucu hayatını kaybeden insanın konu edildiği habere ilişkin gazetecinin yaklaşımı ve haberi ele alışıda da barış gazeteciliği tavrı ile bağdaştırılabilir. Şüphesiz ki, her hangi bir anlayıştan ve yaklaşımdan bağımsız olarak; gazetecinin söz konusu olayı tüm yönleri ile araştırması, daha önce aynı yerde aynı kazaların olup olmadığını sorgulaması ve bu kazalardaki ihmalleri ortaya çıkarması, onun mesleki sorumluluğudur. Ancak burada, mesleki literatürde fikri takip olarak anılan sorumluluk bağlamında hareket eden gazeteci, olayın üzerinden belli bir zaman geçtikten sonra, aynı kazanın tekrar yaşanmaması için ne gibi tedbirlerin alındığını haberleştirir ise; onun bu tavrı barış gazeteciliği yaklaşımının konusu olabilir. Çünkü yaptığı fikri takip ile gazeteci; farkındalık oluşturmak suretiyle yetkililer üzerinde bir sosyal baskı kurulmasını sağlayacak ve yukarıda anılan hemzemin geçidin yerine bir üst geçit yaptıracak güce sahiptir. İşte gazetecinin bu

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

gücünü insanları yaşatmak için kullanması tam anlamıyla barış gazeteciliği tavrının bir gereğidir ve bu kavram ile birlikte anılabilir.

Yukarıda sıralanan 13 yaklaşıma ek olarak, barış gazeteciliğinin uygulama aşamasında gerektirdiği belli başlı bazı kodlar belirlenmiştir. Birçoğunu barış gazeteciliği üzerine çalışmalar yapan, Mowlana, Tehranian, Galtung ile Vincent ve Lynch ile McGoldrick'in belirlediği bu kodları Süleyman İrvan (2006: 38) üç kategoride şu şekilde derlemiştir:

1. Misyon Odaklı İlkeler:
  - a. Gazeteciler barışçıl çözümleri araştırmalıdır.
  - b. Barış gazeteciliği gerçek odaklı gazeteciliktir. Gazeteciler gerçekleri açığa çıkarmalıdır.
  - c. Gazeteciler sorunun parçası olmaktan kaçınmalı, çözümün parçası olmaya çalışmalıdır.
2. Haber Toplama İlkeleri:
  - a. Gazeteciler elit olmayan haber kaynaklarını aramalıdır.
  - b. Gazeteciler barış için çabalayanlara daha fazla ve olumlu bir şekilde dikkat çekmelidirler.
  - c. Gazeteciler tüm iddiaları doğrulamak için çok uğraşmalıdır. Şüphelik iyi gazetecilerin önemli bir niteliğidir.
  - d. Gazeteciler bir çatışmanın tüm taraflarının yanlışlarını araştırmalıdır.
  - e. Gazeteciler yalnızca belirli olaylara değil, sürece odaklanmalıdır.
3. Haber Yazma İlkeleri:
  - a. Gazeteciler barış girişimlerini vurgulamalıdır.
  - b. Gazeteciler şiddet ve çatışmanın görünür ve görünmez etkilerine odaklanmalıdır.
  - c. Gazeteciler şiddet ve çatışmaya neden olan arka plan bilgilerini de sunmalıdır.
  - d. Gazeteciler her zaman dürüstlük, adalet ve insan haklarını gözetmelidir.
  - e. Gazeteciler mağdur edici, şeytanlaştırıcı, aşağılayıcı ve kışkırtıcı bir dilden kaçınmalıdır.
  - f. Gazeteciler biz ve onlar ikilemine dayanmaktan kaçınmalıdırlar.

İrvan bu listeyi derlerken bu ilkeler listesinin tam olmadığını tartışılması, detaylandırılması ve geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu derlemenin en önemli bölümü ise Süleyman İrvan'ın bu listenin üzerine, "Barış gazeteciliği için etik bir kod çizeceğim." notunu yazmış olmasıdır (İrvan, 2006: 38). Bu ifade barış gazeteciliğinin etik bir kod olarak basın mesleğine ait ahlaki değerler içerisinde yer alması gerekliliğine işaret etmektedir. Buna ek olarak yukarıda da vurgulandığı gibi, Türkiye'deki basın meslek etiği kodları uzun yıllardır güncellenmemiş, çağın ve yenilenen gazetecilik pratiklerini karşılayamaz duruma gelmiştir.

3. Güncellenen Gazetecilik Uygulamaları, Barış Gazeteciliği ve Basın Meslek Etiği

Geleneksel medyaya ait etik kodların internet ile birlikte gelen hızlı güncellenme, sınırsız içerik, sansürlülük ve interaktif yapı gibi özellikler karşısında yetersiz kaldığı görülmektedir. İnternet teknolojisi medyaya, interaktiflik olarak bilinen hızlı geri bildirim özelliği, hedef kitlenin boyutu ve çeşitliliği gibi birçok yeni özellik katmıştır. Yaşanan bu teknolojik değişim, beraberinde medyayı yeni kavramlar, uygulamalar, tanımlamalar, özgürlükler, sınırlamalar ve tabiatı ile yeni bir meslek ahlâkı anlayışı ile yüz yüze getirmiştir (Arvas, 2015: 21). İliştirilmiş gazetecilik, internet haberciliği, yurttaş gazeteciliği, hak odaklı habercilik, iyi gazetecilik ve barış gazeteciliği gibi yeni uygulamalar, anlayışlar gazetecilik mesleği üzerinde iyiden iyiye etkili olmaktadır. Nasıl ki tıp alanındaki her gelişme ve yenilik bu alanı derinden etkiliyorsa, gazetecilik uygulamaları da sürekli gelişmekte ve yeni yaklaşımlarla güncellenmektedir. Gazeteciliğe ait akademik literatürdeki ve dolayısıyla mesleki uygulamalardaki gelişmeler, bu alana ait etik kodların da paralel bir şekilde güncellenmesi ihtiyacını doğurmaktadır.

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

Zira gazetecilik meslek etik kodları diğer birçok mesleğe göre oldukça özelliğlidir. Örneğin bu etik kodların içerisinde gazetecilerin davranış kurallarının yanı sıra, haber yazarken gözetilmesi gereken unsurlar, haber kaynakları ile kurulan ilişki, topluma karşı sorumluluklar gibi birçok ahlaki kural tanımlanmıştır. Ancak yukarıda da söz edildiği gibi; gazetecilik alanında yaşanan gelişmeler mesleki anlayışı ve uygulamaları derinden etkilese de bunların etik kodlar içerisindeki karşılıkları yeterince güncel ve net değildir. Buradan hareketle barış gazeteciliği tavrının da mevcut etik kodlar içerisinde ne derece temsil edildiği ve desteklendiğine hatta herhangi bir karşılığının bulunup bulunmadığına bakmak gerekmektedir.

3.1. Barış Gazeteciliği ve Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi

10 Haziran 1946 günü İstanbul Valiliği'ne verilen dilekçe ile Gazeteciler Cemiyeti resmen kurulmuş ve tüzüğü Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Gazeteciler Cemiyeti, cumhuriyet döneminde sadece gazetecilerin girişimi ile kurulan ilk basın meslek örgütüdür (Arvas, 2014: 146). Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, kuruluşundan günümüze kadar yapmış olduğu etkinliklerle, mesleki çalışmalarda ortaya çıkabilecek bazı konularda gerek gazetecilerin gerekse gazete okurlarının durumlarına açıklık getirecek titiz ve detaylı bir çalışma ortaya koymuştur. Bu, Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'dir. Bildirge Kasım 1998 tarihinde TGC Yönetim Kurulu tarafından kabul edilerek topluma bildirge şeklinde duyurulmuş ve yayımlanmış olup, gazetecilerin hak ve sorumlulukları hakkında önemli bilgilere içeriğinde yer vermektedir (Özgen, 2004: 32).

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesinin adı daha sonra Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi olmuştur. Söz konusu bildirgede yer alan ilkelerin takibi için bir de Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Meslek İlkeleri İzleme Komisyonu bulunmaktadır. Cemiyet'in birkaç kez bu bildirgenin güncellenmesi için girişimleri olsa da henüz somut bir adım atılmamıştır. Ancak bu bildirginin Türkiye'de faaliyet gösteren en köklü ve saygın basın meslek örgütü tarafından yayınlanmış en kapsamlı metin olduğu tespiti rahatlıkla yapılabilir. Bildiriyi güncelleme amacıyla kayda geçen en somut girişim, 21 Mart 2012 tarihinde Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başkan Vekili Turgay Olcayto'nun koordinatörlüğünde bir araya gelen komisyonun toplantısında basın özgürlüğü konulu bir sempozyum düzenlenmesi yönünde alınan karardır. Bu toplantıda Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nin güncellenmesi için yapılacak çalışmalar kararlaştırılmıştır (Medyatava, 2012). Sempozyumda gazeteci hak ve özgürlükleri kavramlarının tanımları ve bu tanımların meslek mensuplarına kavratılması ve bunların Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde güncellenmiş olarak yer alması amaçları açıklanmıştır. Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde de yer bulan ancak günümüz koşullarında bu konuda basında ve toplumdaki farkındalığı pekiştirmek amacıyla nefret suçlarını; insanların aidiyetlerinden dolayı aşağılanması, dışlanması ve benzeri ayrımcı muameleye tutulması konusuna da özel bir vurgu yapacak biçimde bildirgenin güncellenmesi kararlaştırılmıştır.

Yukarıdaki girişime rağmen bildirge üzerinde bir güncelleme yapılmamıştır. Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi halen eski haliyle Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin internet adresinde yer almaktadır (<https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/turkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html>, Erişim: 24 Kasım 2018). Söz konusu bildirge 6 ana başlıktan oluşmaktadır. Bunlar; insan ve yurttaş hakkı, gazeteci tanımı, gazetecinin sorumluluğu, gazetecinin hakları, gazetecinin temel görev ve ilkeleri, gazetecinin doğru davranış kurallarıdır. Bu başlıklar kendi içlerinde maddeler içermektedir.

Gazetecinin sorumluluğu başlığında şu ifadeler yer almaktadır: "Gazeteci, basın özgürlüğünü, halkın doğru haber alma, bilgi edinme hakkı adına dürüst biçimde kullanır. Bu amaçla her türlü sansür ve otosansürle mücadele etmeli, halkı da bu yönde bilgilendirmelidir. Gazetecinin halka karşı sorumluluğu, başta işverenine ve kamu otoritelerine karşı olmak üzere, öteki tüm sorumluluklardan önce gelir. Bilgi ve haber ile özgür düşünce, herhangi bir ticari mal ve hizmetten farklı olarak toplumsal bir nitelik taşır. Gazeteci, ilettiği haber ve bilginin sorumluluğunu üstlenir ve paylaşır. Gazetecinin özgürlüğünün içeriğini ve sınırlarını, öncelikle sorumlulukları ile meslek ilkeleri belirler." Herhangi bir güncelleme durumunda, bu başlık altında gazetecinin halka karşı sorumluluğu tanımlanırken, halkın barış içerisinde yaşaması konusunda gazeteciye aktif bir rol tanımlamak barış gazeteciliği tavrı açısından destekleyici ve teşvik edici bir hamle olabilir.

Bildiride basın meslek etiği kodu kapsamında değerlendirilecek iki ana başlık bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 17 maddeden oluşan gazetecinin temel görev ve ilkeleri başlığıdır. Bu başlığın üçüncü

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

maddesi şöyledir; “Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz.” Bu madde barış gazeteciliği konusunda basın meslek etiği kodları içerisinde örnek gösterilebilecek en etkili ve kapsamlı vurguları içermesi bakımından oldukça önemlidir. Görüldüğü gibi maddenin ilk vurgusu da “başta barış” şeklindedir. Özellikle gazeteciye insanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınma ile her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapmama tavsiyesi barış gazeteciliği literatürüne katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda Sevda Alankuş tarafından hazırlanan, Barış Gazeteciliği El Kitabı’nda da bu maddeye özel bir yer ayrılmıştır (Alankuş, 2016: 17).

Bir diğer ana başlık olan, gazetecinin doğru davranış kuralları içerisinde ise çeşitli gazetecilik uygulamalarıyla ilgili tavsiyeler yer almaktadır. Bu başlıklar şöyle sıralanmaktadır: Haber-Yorum, Fotoğraf-Görüntü, Haber-İlan, Yargı, Çocuk, Cinsel saldırılar, Kimlik veya özel durum, Sağlık, Hediye, Müessese Çıkarı, Özeleştir, Taraf olma, Özel hayat, Bilgi-Belge, Haber için para, Sarsıcı durumlarda, Suçlu yakınları, İntihar olayları, Ekonomik-mali bilgi, Ambargo, Rekabet, Kaynak gösterme, Gazeteci olmayanlar, Özdeşleşme. Bu başlıklar içerisine çatışma ve savaş durumlarında gazetecinin nasıl bir tavır ile haberlerini kurgulaması gerektiği konusunda yol haritası çizilebilir.

3.2. Barış Gazeteciliği ve Basın İlan Kurumu Basın Ahlak Esasları

Basın İlan Kurumu, Milli Birlik Hükümeti döneminde, resmi ilan dağıtımının düzene sokulması ve besleme basınının yok edilmesi amacıyla 2 Ocak 1961’de kabul edilen 195 sayılı yasa ile kurulmuş, özerk bir kurumdur. O tarihten bu yana yasa 1979, 1984, 1988 ve 1990’da bazı değişikliklere uğramış; ancak Kurum’un temel ilkeleri değişmemiştir (Girgin, 2008: 261). Basın İlan Kurumu’nun oluşturulduğu 195 sayılı yasanın 49. maddesinde sözü edilen Basın Ahlak Esasları, ilk olarak 20 Mayıs 1964’de 25 sayılı Genel Kurul kararı ile belirlenmiş ve 9 Haziran 1964 tarih ve 11723 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Basın İlan Kurumu Basın Ahlak Esasları’nın bu ilk metni 3 madde halinde hazırlanmış ve kabul edilmiştir. Daha sonra 1994 yılında güncellenmiştir (Arvas, 2014: 151).

Basın İlan Kurumu bünyesinde hazırlanan Basın Ahlak Esasları’nı diğer basın meslek etiği kodlarından ayıran en büyük özellik bu kodların sahip olduğu yaptırım gücüdür. Söz konusu Ahlak Esasları’na uymadığı tespit edilen gazetelere dağıtılan resmi ilanların kesilmesi yaptırımı bu kodları diğerlerinden ayırmaktadır. Basın İlan Kurumu Basın Ahlak Esasları kuruma ait internet adresinde yayınlanmaktadır (<https://www.bik.gov.tr/basin-ahlak-esaslari/> Erişim: 25 Kasım 2018).

7 maddeden oluşan ahlak esaslarının 4. Maddesinde yer alan; “Gazete ve dergilerin, Basın Ahlak Esasları’na uymadıkları Yönetim Kurulu’nca, kendiliğinden veya başvuru üzerine tespit edildiğinde, 195 sayılı Kanun’un 49’uncu maddesinin (a) bendi uygulanır.” ibaresi bu ahlak esaslarına bir nevi kanun özelliği yüklemektedir. Sözü edilen 49. Maddenin (a) bendinde ise şu cümleler yer almaktadır: “Kurum tarafından o gazete veya dergiye verilecek ilan ve reklamlar, kesinleşen Yönetim Kurulu Kararına dayanılarak, Kurum Genel Müdürlüğünce, iki ayı geçmeyecek bir süre ile kesilir. Ayrıca, bu kanunla temin edilen menfaatlerden de aynı şekilde faydalandırılmaz.”

Toplam 7 maddeden oluşan Basın Ahlak Esasları’nın sadece birinci maddesinde yer alan bentler basın meslek etiği kodları içerisinde sayılabilir. Bu maddede a’dan n’ye kadar sıralanan toplam 17 bent bulunmaktadır. Bunlar içerisinde (d) bendinde yer alan: Şiddet ve terörü özendiricek; uyuşturucu maddeler ve her türlü örgüt suçları ile mücadeleyi etkisiz kılacak yayın yapılamaz.” ifadesi ile (e) bendinde yer alan: “Küçüklerin ve gençlerin toplum içinde, kişiliklerinin gelişmesini ve korunmasını olumsuz etkileyecek veya onlara yönelik cinsel tacize teşvik eden ve şiddeti özendiren yayın yapılamaz.” ifadesi barış gazeteciliği bağlamında değerlendirilebilir. Her iki ifade de şiddetin teşvik edilmemesi konusunda vurgular yer almaktadır. Ancak Basın Ahlak Esasları içerisinde herhangi bir barış, çatışmasızlık, uzlaşma veya savaş karşıtlığı vurgusu bulunmamaktadır. Bu durumun Basın İlan Kurumu’nun özerk kimliği ile bağdaştırılması da anlamsız bir gayrettir. Zira barış, her türlü ideoloji ve yaklaşımın ötesinde eşsiz bir çikardır. Bu gerçekten hareketle Basın Ahlak Esasları’nın barış gazeteciliği bakımından son derece yetersiz olduğu tespiti yapılabilir. Bunun yanı sıra internet haber

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

sitelerinin 195 sayılı Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair Kanun'un da kapsamında yer almaması ve bu yasal çerçevenin dışarısında kalan internet haber siteleri ve buralarda görev yapan gazetecilerin, yasalar karşısında sıradan içerik üreten internet kullanıcılarından farksız olması da Basın İlan Kurumu'nun karşı karşıya bulunduğu bir güncellenme sorununu ortaya çıkartmaktadır.

3.3. Barış Gazeteciliği ve Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri

Yukarıda sözü edilen girişimler sonucu çalışma grubunun faaliyetinin, 6 Şubat 1988 günü Konseyin fiilen kurulmasıyla birinci aşamanın tamamlandığı bilinmektedir. Böylelikle Basın Konseyi'nin resmi kuruluşu olarak kayıtlara geçen tarih de 6 Şubat 1988 olmuştur. Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri, Konsey henüz resmen kurulmadan, yukarıda sözü edilen çalışma grubu tarafından gazetecilerle yapılan fikir alışverişleri sonucu belirlenmiştir. Buna göre, Basın Konseyi, Basın Meslek İlkeleri temelinde kurulan bir özdenetim kuruluşudur (Arvas, 2015: 174-179).

Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri'ni diğer meslek etik kodlarından ayıran özelliği ise, Konseyin bu ilkeler doğrultusunda gazetelere ve gazetecilere, kınama, uyarı ve şikâyeti yersiz bulma kararları verebilmesidir. Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri Teşhir yoluyla utandırma kapsamında değerlendirilmesi gereken bu kararlara referans teşkil etmesi bakımından oldukça önemlidir. Basın Meslek İlkeleri Konseye ait internet adresinde yer almaktadır (<http://basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleri/> Erişim: 25 Kasım 2018).

Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri 16 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler içerisinde şiddete karşı olma vurgusu sadece 13. Maddede yer almaktadır. Söz konusu madde şöyledir: "Şiddet ve zorbalığı özendirici, insani değerleri incitici yayın yapmaktan kaçınılır." Buradaki şiddet, zorbalık ve insani değerler vurgusu nispeten barış gazeteciliği kapsamında olumlu katkı olarak değerlendirilebilir. Ancak Basın Konseyi gibi yapısı tamamen etik ilkelere dayanan bir özdenetim mekanizmasına ait etik kodlar içerisinde; savaş, çatışma ve şiddet karşıtlığı gibi durumlarda gazetecilerin nasıl davranması gerektiğine dair ifadelerin yer almaması bu metnin gazeteciliğe ait evrensel etik kodlar karşısında zayıf kalmasına neden olmaktadır. Ayrıca söz konusu etik kodların gelişen gazetecilik uygulamaları karşısında çağın gerekliliklerine güncellenme ihtiyacı giderek artmaktadır.

4. Sonuç

Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde yer alan; "Gazeteci, iletmiş haber ve bilginin sorumluluğunu üstlenir ve paylaşır. Gazetecinin özgürlüğünün içeriğini ve sınırlarını, öncelikle sorumlulukları ile meslek ilkeleri belirler." ifadesi bu çalışmanın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Barışa katkı sağlamak meslekler üstü toplumsal bir sorumluluktur. Barışa katkı sağlamak, en büyük dayanağı toplumsal sorumluluklar olan gazetecilik mesleği için oldukça önemli bir görevdir. Gazeteci yaptığı her haberin sorumluluğunu taşır. Bu bağlamda çatışma ve savaş haberlerinin sunulmuş biçimi yani gazetecinin bu haberleri kurgulayışı ona son derece büyük sorumluluklar yüklemektedir. Haberleri ile çatışmayı ve savaşı olağanlaştıran, meşrulaştıran, haklı gösteren ve teşvik eden gazeteci bu olaylarda hayatını kaybeden insanların vebalini omuzlarında taşır. Bildirge yer alan ifadenin devamında, bu sorumluluklardan ve onların sıralandığı meslek ilkelerinden söz edilmektedir. Buradan hareketle söz konusu meslek ilkelerini düzenleyen ve yayınlayan kurum ya da kuruluşlar da dolaylı olarak bu vebali yüklenmektedirler. Çünkü bu etik kodlar içerisinde gerekli tanımlamaları, tavsiyeleri ve kuralları belirleyerek gazeteciye barışa yönlendirme görevi onlara aittir. Özetle başta etik kodları belirleme ehliyetine sahip kişiler ve kurumlar olmak üzere, gazetecilik uygulamalarında aktif olan her bireyin barışa katkı sağlamak konusunda oldukça hassas davranması gerekmektedir. Buradan hareketle Türkiye'de bulunan basın meslek etik kodlarının barışa ne ölçüde katkı sağladığını belirleyerek gerekli görülen yerlerde tavsiyeler kaleme almak ve bunları yayınlamak da araştırmacıların ve gazetecilik akademisyenlerinin sorumluluğudur.

Hazırlandığı tarih göz önünde bulundurulduğunda, barış gazeteciliği bakımından Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nin olumlu değerlendirilmesi gereken bir metin olduğu görülmektedir. Bildirginin teknolojinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan yeni gazetecilik uygulamaları göz önünde bulundurularak güncellenmesi Türk basınındaki etik kodlar arasında sahip olduğu saygınlığı daha uzun yıllar korumasına yardımcı olacaktır. Yukarıda Bildirge içerisine barışa katkı sağlayabilecek ifadeler için uygun olan bölümler işaret edilmiştir. Bildiri bu tavsiyeler ve çağımızın gereklilikleri göz

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

önünde bulundurulması güncellenmesi durumunda Türkiye’de var olan basın meslek etiği metinleri içerisindeki saygı, kapsamlı ve barışçıl konumunu uzun yıllar koruyabilir.

Maalesef barış gazeteciliği kavramının Türkiye’nin toprak bütünlüğüne karşı silahlı mücadele yürüten ayrılıkçı gruplar tarafından manipüle edildiği görülmektedir. Buradaki amaç bir barış savunuculuğundan ziyade, ülkenin meşru kolluk kuvvetleri içerisinde hayatını kaybeden insanlar ile toprak bütünlüğüne karşı silahlı mücadele yürüten insanların haber metinlerinde aynı sıfatlarla anılmasını sağlamaktır. Kısacası ve yazık ki; barış gazeteciliği kavramı, gayrimeşru silahlı mücadele yürüten grupların bu mücadeleyi ulusal ve uluslararası arenada meşru göstermek adına kutsadıkları bir çalışma alanı haline dönüşmektedir. Yanıtlanması gereken asıl soru; buradaki derdin barışa katkı sağlamak mı yoksa Türkiye Cumhuriyeti’nin bölünmez bütünlüğüne karşı barışı bir silah olarak kullanmak mı? sorusudur. Söz konusu alanda yapılan çalışmalarda kullanılan söylemler, tavsiyeler ve eleştiriler dikkatli bir biçimde incelendiğinde bu sorunun yanıtı bulunacaktır. Bununla beraber ana akım medyada yer alan haber içeriklerinde savaşın ve şiddetin sürekli olarak meşru gösterilmesi ve kutsanmasına da karşı durmak barış gazeteciliği bağlamında önemli bir sorumluluktur. Şiddetin aktörlerinden birisinin meşru kolluk kuvveti olması, bu şiddetin sürekli olarak övülmesini haklı ve ahlaki gösteremez. Asıl beceri böyle durumlarda barış gazeteciliği tavrını sergileyerek, şiddeti ve savaş kutsamadan milli bir duruş sergilemeyi başarabilmektir.

Barışa olumlu katkı sağlayacak etik kodlar içerisinde Basın İlan Kurumu bünyesinde yer alan ilkelerin ayrı bir önemi bulunmaktadır. Özerk yapısından dolayı devleti de dolaylı olarak temsil eden Basın İlan Kurumu’nun etik kodları ile barış gazeteciliğini teşvik etmesi, barış gazeteciliğinin gayrimeşru odakların tekelinden kurtulmasına vesile olabilir. Bu bakımdan Basın İlan Kurumu’nun sahip olduğu güç ve yüklendiği sorumluluk diğerlerine göre daha farklıdır.

Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri ise; her bakımdan güncellenmeye muhtaçtır. Çünkü Basın Konseyi’nin varlık nedeni basın meslek etiğidir. Basın Konseyi’nin barış gazeteciliği bir yana, iştirilmiş gazetecilik, internet haberciliği, yurttaş gazeteciliği, hak odaklı habercilik, iyi gazetecilik gibi birçok kavramı ele alması ve gereken her durumda meslek ilkelerini güncel tutması gerekmektedir. Basın alanında sağlıklı ve çağdaş bir özdenetim sağlamanın yegâne yolu, Basın Meslek İlkelerinin çağdaş ve güncel olmasından geçmektedir.

Nitekim barışın dili, dini, ırkı ve coğrafyası yoktur. Bu gerçekten hareketle uluslararası bir komisyon kurularak barış gazeteciliğine katkıda bulunabilecek etik kodların yer aldığı bir metin de oluşturulabilir. Oluşturulacak olan bu metne gerek ulusal gerekse uluslararası basın meslek örgütlerinin ve basın konseylerinin atıfta bulunması barış gazeteciliği yaklaşımının kısa sürede etik kodlar yoluyla teşvik edilmesine yardımcı olacaktır. Dünyada kabul görmüş basın meslek etiği kodlarının tümüne barış gazeteciliğine ilişkin hükümler yerleştirmek hayli zaman alacak bir çaba gibi görünse de bu faaliyet barışa olumlu katkı sağlayacak bir adım olacaktır.

Kaynakça

- Alankuş, S., (2009). Yeni Habercilik Arayışları. *Gazeteciliğe Başlarken, Okuldan Haber Odasına*. Der. Sevdâ Alankuş, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 88-124.
- Alankuş, S., (2016). *Barış Gazeteciliği Elkitabı*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Arvas, İ. S., (2015). Ulusal ve Uluslararası Etik Kodlar ve Yasal Düzenlemeler Bağlamında Dünyada ve Türkiye’de İnternet, *Küreselleşme Ekseninde İktidar ve İletişim*. Editör: Ustakara, F., Konya: Literatürk Academia, 13-49.
- Arvas, İ. S., (2014). *Türk Basınında Etik ve Özdenetim*. İstanbul: Beta Yayın Dağıtım.
- Dündar, İ.P., Deniz, Ş., (2010). Barış Gazeteciliği: Türk Yazılı Basınında 2003 Irak Savaşı Haberlerinin Değerlendirilmesi, *The Journal of International Social Research*, (3) 14. 200-213.
- Girgin, A., (2008). *Gazeteciliğin Temel İlkeleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- İrvan, S., (2006). Peace Journalism as a Normative Theory: Premises and Obstacles. *Global Media Journal, Mediterranean Edition* 1, 2, 34-39.
- Medyatava, (2012). Türkiye Gazetecilik Hak Ve Sorumluluk Bildirgesi Güncelleniyor, Erişim: 24 Kasım 2018, https://www.medyatava.com/haber/turkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi-guncelleniyor_62088 adresinden alındı. Erişim: 18 Kasım 2018.
- Meyer, E. L., (2011). *Media Codes of Ethics: The Difficulty of Defining Standards*. Washington: Cima-publications, The Center for International Media Assistance (CIMA), National Endowment For

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

- Democracy (NED), https://www.cima.ned.org/wp-content/uploads/2015/01/CIMA-Codes-of-Ethics-11-03-11_0.pdf adresinden alındı. Erişim: 15 Kasım 2018.
- Özgen, M., (2004). *Türkiye’de Basının Gelişimi ve Sorunları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Shinar, D., (2007). Epilogue: Peace Journalism-The State of the Art, *Conflict&Communication*, (6) 1. 1-9.
- Yıldız, G., (2012). *Dünya’da ve Türkiye’de Barış Gazeteciliği*. İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/turkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html> adresinden alındı. Erişim: 24 Kasım 2018.
- Basın İlan Kurumu Basın Ahlak Esasları, <https://www.bik.gov.tr/basin-ahlak-esaslari/> adresinden alındı. Erişim: 25 Kasım 2018.
- Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri, <http://basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleri/> adresinden alındı. Erişim: 25 Kasım 2018.

II. ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU